(वेद्याम्) अखातायामेवान्यदावपेत् BhārS'S. ii. 3. 2; अखाता वेदिर्भवत्युत्तरं परिग्राहं परिगृह्य HirS'S. v. 4. 12.

अखात (a-khāta) *m. n.* **A** a piece of land not dug or excavated अखाते वा जलोत्पत्तिः सुसत्त्वा वा जलाशयाः । ··· जनमारभयं भवेत् MatsyaP. 234. 4; VisnuDhaP. ii. 139. 5; तोयोत्पत्तिरखाते··· । सलिलाशयविकृतौ वा महद्भयम् BrSaṁ. 46. 50; अखाते सलिले जाते···शत्रुतो भयम् VasiS. 45. 83; **Bi** a natural lake or pond or pool (not dug by human beings) बिभर्ति··· । अखातमाहावमनुत्त्रिमं परं सदाफलं शस्यमिदं तपोवनम् JānaHa. 5. 13; अखातं देवखातकम् AmaK. 521; Vaija. 154. 5; AbhidhāCin. 1094; NānārthāSaṁ. ii. 51. 56; स्याद् देवखातकः । अखातः KośaKaTa. 1. 2279; KalpaK. 342. 19; S'abdaRaSaK. 137. 2; ParaNā. 839; अखातो देवखातकः Amaradatta in S'abdaKaDru. **Bii** a pool before a temple [MW.]; **C** a hole (Galanos in pw.)

अखातगम्भीर (akhāta-gambhīra) *adj.* deep (=profound) though not dug or exacavated (like a lake, etc.) अखातगम्भीरतरानहिमाक्रान्तशीतलान् ।···कर्मन्दिनः प्रणम्यैष गाहते स महोन्नतिम् YātrāPra. 3. 56.

अखातपूरित (a-khātapūrita) *adj.* not covered with chases or grooves (=अनुपस्कृत) "निर्लेपं काञ्चनं भाण्डमद्भिरेव विशुध्यति । ··· राजतं चानुपस्कृतम्" अनुपस्कृतमखातपूरितमथवात्यन्तानुपहतम् ManuBh. i. 475. 8 (*on* 5. 111) = Mitā. 62. 7 (*on* 1. 183)

अखातबिल (akhāta-bila) *n.* a cave, cavern, natural pit अखातबिले तु गह्वरं गुहा AbhidhāCin. 1033.

अखात्वा (a-khātvā) *ger.* without digging up तृणाग्रमादत्ते पाँसूँश्चाखात्वा VārāS'S. I. iii. 1. 33.

अखादत् (a-khādat) *adj.* **i** not eating न वा अजीविष्यमिमानखादन्निति होवाच ChāndoU. i. 10. 4; अप्स्ववहरणमखादति (अश्वे) KātyS'S. xx. 5. 19; मांसानि···अखादन्ननुमोदंश्च भावदोषेण मानवः ।···दोषेण लिप्यते MahāBhā. xiii. 116. 39; S'ivārkaMaDī. ii. 401. 30 (*on* iii. 4. 28); **ii** not masticating or chewing शन्नो भवन्त्वित्यक्षतधाना अखादन्तः प्राश्नीयुः PāraGS. ii. 10. 15;

अखादितार्धशिष्टखादिन् (a-khāditārdhaśiṣṭakhādin) *adj.* who does not eat the remnants of food half eaten भुञ्जानैश्च ब्राह्मणैः ··· अखादितार्द्धशिष्टखादिभिः···भोक्तव्यम् CaturCin. iii(1). 1389. 20.

अखादित्वा (a-khāditvā) *ger.* not chewing (a thin piece of wood used as a brush for cleaning the teeth), not using (a tooth-brush) दन्तकाष्ठमखादित्वा यो हि मामुपसर्पति । पूर्वकालकृतं कर्म तेन चैकेन नश्यति VarāP. 131. 1; 131. 7.

अखादिर (a-khādira) *adj.* [*f.* -ī] not made of the wood of *Acacia catechu* खादिर्यखादिरी वा खलेवाली स्यात् S'ābaBh. 1861. 2 (*on* x. 2. 70) = SāstrDī. 676. 16 (*on* x. 2. 31)

अखाद्य (a-khādya) *adj.* not fit to be eaten, inedible कृतान्नं पर्युषितमखाद्यापेयानाद्यम् ĀpaDS. i(5). 17. 17 = HirS'S. xxvi. 5. 49; खाद्यं कठिनं पिष्टकादि पेयं द्रव्यं पानकादि आद्यं मृदु भक्ष्यम् ओदनादि इदं त्रितयं अपर्युषितमपि शुक्तं चेत् क्रमेणाखाद्यम् अपेयम् अनाद्यं च भवति ViraMi.(Āhnika.) 522. 4.

अखि (a-khi) (Gr.) other than the first (portion) of the reduplicated syllable of a verbal root र्व्यं अनचूतयीको धोर्धोऽकुर्छुरोऽखेः MugdhaBo. 3. 151 (35. 7); सत्त्वञ्चोष्टयां नाखेः MugdhaBo. 8. 107 (96. 12)

अखित् (a-khit) *adj.* which does not have *kh* as *it* (indicatory sound) न वाखित्कृदन्ते रात्रेः SiddhaHe. iii. 2. 117; अखिदर्थमिदं सूत्रम् SiddhāKau. 216A. 14.

अखिद्यमान (a-khidyamāna) *adj.* who is not feeling distressed न ध्यानाप्लवनजपोपवासजेन क्लेशेन क्षितिप तपः समापनीयम् । यत्कृत्येष्वपि विषयेष्वखिद्यमानैर्मान्यन्ते मृदितविपन्दि मङ्गलानि Surath. 12. 13.

अखिद्र (á-khidra) *adj.* [*f.* -ā] [Debru. p. 850] untired, not wearied विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यो यतः प्रजा अक्लिद्रा (? अखिद्रा) अजायन्त TaiS. III. v. 8. 1; प्रजा अखिद्रा अजायन्त KāthS. 29. 5.

अखिद्रयामन् (ákhidra-yāman) *adj.* of unwearied or untired gait मरुतो वीळुपाणिभिश्चित्रा रोधस्वतीरनु । यातेमखिद्रयामभिः ṚV. i. 38. 11.

अखिन्दान (a-khindāna) *adj.* not getting tired शुष्कपेषं पिनष्म्युर्वीमखिन्दानः स्वतेजसा Bhaṭṭi. 6. 37.

अखिन्न (a-khinna) *adj.* [*f.* -ā] **A i** unwearied, untired, not fatigued or exhausted (physically) कृष्टे तपःशीलहलैरखिन्नैस्त्रिपि(? वि)ष्टपक्षेत्रतले प्रसूताः ।···दिवौकसां भोगविधानवृक्षाः Saund. 10. 27; अखिन्ना अकिलासित्वात् MaYānaSū. 78. 15 (12. 6); प्रचरन्नखिन्नः सुखं बहुवृत्तान्तं सौत्यमहार्निर्वर्त्स्यति S'ābaBh. 1664. 18 (*on* ix. 1. 21); मखेष्वखिन्नोऽनुमतः पुरोधसा धिनोति हव्येन हिरण्यरेतसम् Kirātā. 1. 22; सच[श्र]शातकृपाणभासुरकरो धावत्यखिन्नो भृश[म्] भूपालः EI. xi. 286. 35; परुषरुषश्च रणेषु सत्स्वखिन्नाः । ··· अतिचक्रमुः ···संयति संयतं गजेन्द्राः RāghPāṇ.(Dha.) 5. 67; BṛKathāMañ. 9(2). 364; KīcaVa. 2. 8; निःक्षत्रां क्षत्रियारिः ··· अखिन्नः कृत्वा त्रिः सप्तकृत्वः ··· क्ष्मां क्षणेन DaśāvaC. 6. 35; कालविहङ्गमोऽयम् ··· । दिवानिशं याति···अखिन्नः DaśāvaC. 7. 83; भूयः करोति भुवनानि वनान्तराणि ··· पङ्क्त्याद्यथार्भकजनो रचनामखिन्नः YogVā. i. 25. 32; Kāvyānu.(He.) 286. 10; राजा तु··· । कर्तुं प्रारभताखिन्नः पुनर्मण्डलपीडनम् RājTa.(Ka.) 7. 1203; 8. 1929; **A ii** unwearied (mentally), unperturbed, undistressed, undeterred, मन्त्रिपुरोहितौ ··· खिन्नावखिन्नाविव राजभक्त्या प्रसस्रतुस्तेन यतः स यातः BuddhaC. 9. 7; ताः (देवताः)···अखिन्नाः सत्यः सु कृतम्···इति अब्रुवन् AitUBh. 257. 10 (*on* 2. 3); EI. ix. 8. 29; KaviKaṇṭhā. 1. 16; अदत्त चापरिच्छिन्नमखिन्नः काञ्चनोत्करम् VikraDeC. 4. 67; EI. i. 308. 8; कशाहतावखिन्नौ तावेवमेव किलोचतुः YogVā. iii. 89. 33; VīraBhā. 1. 100; **B** not deficient, not inadequate (statement) न चैवं ब्रूमो यावत्किञ्चिद्वादिना सविकारमभिधीयते तदखिलमखिन्नानतिरिक्तमनुज्झितक्रमकम् NyāyMañ. ii. 202. 21.

अखिन्नकाय (akhinna-kāya) *adj.* whose body is not tired जितश्रमाः । योग्याः समुचितदेहा अखिन्नकायाश्च AbhinBhā. i. 17. 8 (*on* 1. 20)

अखिन्नचेतस् (akhinna-cetas) *adj.* unwearied in mind, not dejected in mind धैर्यं परामृशति यो भवतामिदानीम् । आकाशमुत्खनति नूनमसावखिन्नचेताः HarVi. 45. 28.

अखिन्नधी (akhinna-dhī) *adj.* having an unperturbed mind दिनानि कतिचिद्राम यदि तिष्ठस्यखिन्नधीः YogVā. iii. 7. 33; v. 49. 41; साथ पत्रे लिखित्वेमं श्लोकं प्रैषीदखिन्नधीः PārśvC. 8. 7.

अखिन्नबाहु (akhinna-bāhu) *adj.* with unwearied arms स्थाने निवेशादचलीचकार च्छत्राचलं शौरिरखिन्नबाहुः Yādavā. 7. 86.

अखिन्नबुद्धि (akhinna-buddhi) *adj.* whose intellect is not tired or hindered नीतिशास्त्राखिन्नबुद्धिः···राजा तारापीडो नामाभूत् Kād. 53. 22.

अखिन्नम् (a-khinnam) *adv.* untiringly, unreservedly कर्तुं प्रारभताखिन्नं राजा कोशस्य संचयम् RājTa.(Jo.) 40.

अखिन्नमति (akhinna-mati) *adj.* with untired mind or mood वेश्याजनः··· । खिन्नानखिन्नमतिरापततो मनुष्यान् प्रत्यग्रहीत् S'iśuVa. 5. 27.

अखिन्नमनस् (akhinna-manas) *adj.* with untired or unexhausted mind पवित्रितक्षितितला···प्राणप्रार्थनयाप्यखिन्नमनसः···पृथिवीभुजः EI. i. 141. 7.

अखिन्नवचन (akhinna-vacana) *adj.* unwearied in speech [DBHS]

अखिन्नोत्तर (akhinnottara) *adj.* untired in (giving) answers, without fatigue in replying प्रियकथाप्रश्नेष्वखिन्नोत्तरः Pañcā. 74. 3.

अखिल (a-khila) *adj.* [*f.* -ā] **1 A i** whole, entire, complete **ii** without remainder, that in which nothing is left out **B i** each and every, without exception **ii** all **2** all the rest, all the remaining **3 A i** perfect, without defect, faultless **ii** (Astrolo.) gentle, mild, not cruel **B** (Math. Astron.) calculable, correct **4** not barren, cultivated (land) **5** (L.) *garhya* **1 A i** whole, entire complete अस्य ज्ञानार्थमिदमुत्तरत्र वक्ष्ये शास्त्रमखिलं शैशिरीये ṚPrāti. 1. 7; श्रेयसा योक्तुकामोऽसि सुखार्हमखिलं जगत् Rāmā. ii. 2. 3; iii. 41. 31; अखिलां भोक्ष्यसे सर्वां पृथिवीं पृथिवीपते MahāBhā. v. 93. 25 (comm. अखिलां निष्कण्टकाम्); त्वया दत्तां न चेच्छेयं पृथिवीमखिलामहम् MahāBhā. ix. 30. 54; पुराणं लोकतत्त्वार्थमखिलं वेदसंमितम् । प्रशशंस···प्रजापतिः BrahmāṇḍP. i. 1. 8; MatsyaP. 1. 25; MārkP. 61. 62; अखिलं हि हिनस्ति भूधरं तरुशाखान्तनिघर्षजोऽनलः Kirātā. 2. 51; तावत्तच्छत्रभङ्गे जगदखिलमरात्यन्धकारोपरुद्धम् EI. vi. 5. 7; एनमखिलमुदन्तजातमाकर्ण्य सन्तुष्टमना राजा···निजतनयां मह्यमदात् DaśKuC. 18. 13; VāsaDa. 2. 1; तस्माद्दृष्टस्य भावस्य दृष्ट एवाखिलो गुणः । भ्रान्त्या न निश्चय इति साधनं संप्रवर्तते PramāVār. 1. 46; न त्वेतदखिलं तन्त्रं श्रोतुं देवल शक्यते ParaS. 1. 46; प्रायुङ्क्तास्त्रम्···यन्महिम्ना क्षणार्धादावृत्यावृत्य चक्रभ्रममखिलमभूत् क्वाथतः शोणमम्भः MahāViC. 6. 12 (163. 12); 7. 43 (214. 4); असिद्धसिद्धिरप्यर्थः सिद्धश्चेदखिलं जगत् । सिद्धम् NyāyVi. 2. 18; वैराजव्यष्टिरूपं जगदखिलमिदम् S'atS'lo. 13; 57; 98; BṛĀraUBhVā. i. 4. 657; TaiUBhVā. 95. 3(2); यथा विशुद्ध आकाशे सहसैवाभ्रमण्डलम् । भूत्वा विलीयते तद्वदात्मनीहाखिलं जगत् NaiṣkaSi. 83. 8; यो वा वेत्य(? त्य)खिलं त्रिकालचरितं त्रैलोक्यगर्भस्थितं द्रव्यम् KalyāKā. 4. 1; धूमेन व्यापितो देशो भवेदग्निमयोऽखिलः S'ivDṛ. 5. 48; जागर्त्येतद्भुवनमखिलं जागरूके च यस्मिन् SubhaDha. 5. 13; सुदृष्टिनामाक्षपटलिकः प्रविश्य ··· कुमारमुक्तावखिलमुत्तरापथमर्थयांबभूव TilaMañ. 103. 15; KūrmaP. 32. 11 (1. 2); BṛNāraP. 1. 32; KalkiP. i. 2. 44; LiṅgaP. i. 5. 30; हरीन्द्रोऽपि ··· वेलोपवनदेशे ··· निवेशयामास बलमखिलम् RāmāCam. 6. 10(2); गुणवान्नृपतिर्यद्वद् भूषयत्यखिलां महीम् SamarāSū. ii. 99. 17 (57); Pratyabhi-